

KARYKATURA I SPORT

Czy nostalgia i dobry humor mogą charakteryzować jeden naród? Portugalczycy, jeśli znani są ze swojej *Saudade*, powinni być znani także jako wytrawni opowiadacze “anegdotek”, która to sztuka pozwoliła im przetrwać ucisk inkwizycji, absolutyzmów, dyktatur...

Żartowanie ze sportu to jak stąpanie po polu minowym, gdzie demokratyczność śmiechu jest ciągle kwestionowana, co porównać można jedynie z reakcjami na humor o tematyce religijnej. Istnieje w sporcie radykalny dogmatyzm, który nie przyjmuje komentarzy, nawet sprawiedliwych czy choćby tylko żartobliwych, niezgodnych z ideologią, z wiarą (klubową).

Humor i sport to dwa sposoby życia bliskie sobie, jednak przez większość czasu odwrócone do siebie plecami. Kto ogląda sportowe zmagania, obserwuje reakcje kibiców i sympatyków, kto słucha liderów... dojdzie do wniosku, że sport i humor to dwie linie równoległe, którym nie zdarza się krzyżować.

Jednak umiłowanie sportu i poczucie humoru wyrażają podobny stosunek do życia, są tym, czego potrzebuje człowiek do życia w demokracji. Mieć poczucie humoru znaczy przestrzegać zasad *fair-play*, bycie miłośnikiem sportu oznacza umiejętność śmiania się z samego siebie, ze swoich idiotyzmów, ze swoich fundamentalizmów... Mimo to chuligaństwo wiezie prym w sporcie, w polityce, na wojnie, w religii i w społeczeństwie. Jesteśmy wszyscy równi, jednak jesteśmy też różni i są jeszcze ludzie tego świadomi. To wśród nich znajdziemy humorystów – psychologów społeczeństwa.

Jako że humor jest sztuką krytyczną, wydobywającą śmieszność zdarzeń, nie zawsze łatwo jest karykaturzyście pogodzić ironię i satyrę z nadmierną drażliwością charakteryzującą środowisko sportowe. Stąd też częściej dochodzi w nim do gwałtownych reakcji i pozwów sądowych, niż w polityce.

Wśród podgatunków sportowego humoru graficznego, karykatura, rozumiana jako przerysowany portret, jest bez wątpienia najbardziej popularna. Te wyolbrzymione podobizny idoli, bogów stadionu mogą przyjmować formy od fotografii zbiorowej zespołu po karykaturę indywidualną. Może pojawiać się w prasie, być publikowana w osobnych tomach lub jako naklejki do zbierania. Istnieje nieskończenie wiele możliwości wykorzystania marketingu karykatury, przeróżne formy ożywienia życia klubowego, kibiców i mediów.

Carlos Laranjeira, Pedro Ribeiro Ferreira i Ricardo Galvão są aktualnie Trzema Muszkieterami karykatury sportowej w Portugalii. Reprezentują to, co typowe dla narodowej karykatury początku XXI wieku. Młodzi artyści, ukształtowani artystycznie już w ustroju demokratycznym (po Rewolucji Goździków 1974r.), reprezentują nową falę tej sztuki charakteryzującą się różnorodnością stylów, nieustawaniem w poszukiwaniu nowych kresek i nowych technik – od klasycznego rysunku ołówkiem po piórko cyfrowe, łączą prawdziwą sztukę karykatury (humorystyczne wyolbrzymienie / identyfikacja ofiary / charakterystyczna kreska autora) z przyjemnością plastyczną i dziennikarską. Trzej przedstawiciele pewnej sztuki pewnego kraju. Mogłyby to być inne kreski, inne tematy, lecz w dziedzinie sportu to właśnie oni są niekwestionowanymi i rzeczywistymi ambasadorami portugalskiej sztuki.

CARLOS LARANJEIRA

<http://carloslaranjeiracartoon.blogspot.com>

Urodził się w 1970r. w Lizbonie. Ukończył projektowanie graficzne na Wydziale Sztuk Pięknych w Lizbonie (ESBAL). Karierę rozpoczął w 1991 w dzienniku sportowym *O Record*, dla którego pracuje do tej pory. W 1990 został uhonorowany Nagrodą im. Francisco Zambujala przyznawaną przez dziennik piłkarski *A Bola*. Swoje prace prezentował na wystawach indywidualnych i zbiorowych w Portugalii, podczas salonów i festiwali krajowych i międzynarodowych w Brazylii, Danii, Turcji, Hiszpanii, Francji, Kostaryce i Chorwacji... Jego prace wchodziły w skład objazdowej wystawy "Humor i sport" organizowanej przez UNESCO.

Laureat wielu nagród, wśród których warto wymienić szczególnie Państwową Nagrodę za Ilustrację Prasową (Prémio Nacional Ilustração de Imprensa, 1992), jaką otrzymał podczas Krajowego Salonu Humoru Prasowego (Salão Nacional Humor de Imprensa). Uzyskał w tym konkursie także Państwową Nagrodę za Komiks Prasowy (Prémio Nacional Cartoon de Imprensa) w 2002r. W 1999 otrzymał III Nagrodę Luzo-galicjskiego Salonu Karykatury (Salão Luso-Galaico de Caricatura) w Vila Real. W 2008 uhonorowany został nagrodą AmadoraCartoon na XIX Międzynarodowym Festiwalu Komiksu w Amadorze (FIBDA).

OSVALDO MACEDO DE SOUSA

<http://humorgrafe.blogspot.com>

Urodził się w Porto w 1954r. Ukończył historię na Faculdade de Letras w Lizbonie. Jako producent kultury i historyk humoru graficznego zorganizował ponad trzysta spektakli, konferencji, festiwali karykatury i wystaw w całym kraju (łącznie z Macau) oraz w Hiszpanii, Francji, Niemczech, Danii, Brazylii, Szwajcarii, Turcji, Kostaryce i Chorwacji. Współpracował z dziesiątkami czasopism, wydał ponad czterdzieści biografii i opracowań dotyczących humoru i karykatury.

PÊ

<http://www.pedroribeiroferreira.blogspot.com>

Pedro Ribeiro Ferreira, ur. w Lizbonie w 1971 r. Ukończył projektowanie graficzne w Instytucie Sztuk Wizualnych, Designu i Marketingu (IADE) w Lizbonie. Zajmuje się głównie projektowaniem graficznym (wspólnik i manager w firmie ARCO da VELHA Design). Współpracuje jako rysownik z magazynami *Calibre 12*, *MAGAZINE - Grande Informação* i z dziennikami *O Jogo*, *Trevim / Bronkit*, *Jornal do Sporting*. Swoje prace wystawiał w wielu galeriach w Portugalii, brał także udział w wystawach zbiorowych w Hiszpanii, Francji i Kostaryce.

Wśród nagród, które otrzymał, warto wymienić II Nagrodę Cartoon na Międzynarodowym Festiwalu Komiksu w Amadorze (FIBDA) w 1999; Nagrodę Humoru Wolnego Salonu Humoru Narodowego (Salão Livre de Humor Nacional) w Oeiras (2000); wyróżnienia na IV i V Luzo-Galicjskim Salonie Karykatury (Salão Luso-Galaico de Caricatura) w Vila Real w 2000 i 2001r. W 2008 uhonorowany nagrodą AmadoraCartoon na XIX FIBDA.

RICARDO GALVÃO

<http://rgalvao.blogspot.com>

Ur. w Torres Vedras w 1974r. Ukończył studia ekonomiczne na Universidade Católica Portuguesa w 1997r. Od 1992 pracuje jako karykaturzysta w dzienniku *A Bola*. Swoje prace prezentował na wystawach indywidualnych i zbiorowych w Portugalii, podczas salonów i festiwali krajowych i międzynarodowych w Brazylii, Danii, Turcji, Hiszpanii, Francji, Kostaryce i Chorwacji...

Wśród licznych nagród, które otrzymał, znajdują się kolejne nagrody Krajowego Salonu Karykatury (Salão Nacional de Caricatura - SNC): Nagroda za Karykaturę Salonu Niezależnego (Prémio Caricatura do Salão Livre) na V SNC w 1991, Nagroda Humoru Instytutu Młodzieży (Prémio Humor Instituto da Juventude) na VI SNC w 1992, Nagroda Państwowa za Komiks Prasowy (Prémio Nacional Cartoon de Imprensa) na VIII Krajowym Salonie Humoru Prasowego (SNHI) w 1994, Nagroda Państwowa za Ilustrację Prasową (Prémio Nacional Ilustração de Imprensa) na XIII SNHI (1999), Państwowa Nagroda za Karykaturę Prasową (Prémio Nacional Caricatura de Imprensa) na XVIII SNHI w 2004 i na XIX SNHI w 2005, Grand Prix na XX SNHI (2006). W 2008 uhonorowany został nagrodą AmadoraCartoon na XIX Międzynarodowym Festiwalu Komiksu w Amadorze (FIBDA).

HUMORGRAFE / FIBDA / CNBDI

(<http://www.amadorabd.com>)

Niniejsza wystawa stworzona została przez Humorgrafe dla FIBDA (Międzynarodowego Festiwalu Komiksu w Amadorze). Humorgrafe to Osvaldo Macedo de Sousa, który z festiwalem współpracuje od jego początków (zatem już dwadzieścia lat), od 1999 jako kurator sekcji *Cartoon*. FIBDA to najważniejszy tego typu festiwal w Portugalii, odbywa się w Amadorze na przedmieściach Lizbony.

